

פרוטוקול מס' ~~288~~ 288
 מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט
 שהתקיימה ביום ד', י"ד בשבט, תשל"ג
 8.30 בשעה (17.1.73)

ג כ ח ר

חברי הועדה:

- י. גולדשמידט - יו"ר
- ש. ז. אברמוב
- ר. ארזי
- י. ארידור
- מ. ביבי
- מ. בן-פורת
- ג. האוזנר
- א. עופר
- מ. פרוש
- ש. פרידמן
- ח. צדוק
- י. קורן
- י.ה. קלינגהופר

מוזמנים:

- א. ידין - מטעם משרד המשפטים
- ע. סבט - " " "

ר. מלחי - מזכירת הועדה

רשמה: מ. טרלו

- סדר היום:
1. חוק לתיקון פקודת השטרות (מס' 3), תשל"ג - 1973
 2. חוק יסוד: הכנסת (תיקון)
 (הצעת חה"כ: מ. ביבי, מ. בן-פורת, מ. ברעם,
 צ. גרשוני, א. עופר, ח. צדוק, י.ש. שפירא)
 3. שונות

862.

(25.1.73 יום כ"א)

היו"ר י. גולדשמידט: אני פותח את הישיבה.

חוק לתיקון פקודת השטרות (מס' 3), תשל"ג - 1973

ע. סבט: אני רוצה להבהיר שההצעה, כפי שנתקבלה ע"י הועדה, שוללת את ההעדה לגבי שטרות פנים ומאפשרת העדה לגבי שטרות חוץ. עמדנו על הצורך, שלפעמים שטר חוץ ייועד על מנת שיהיה תקף על פי החוק הזר.

אני אמסור על השינויים שחלו לעומת הנוסח הכחול, הן ביוזמת הועדה והן שינויים קטנים בנוסח.

בסעיפים 1 - 9, אין שינויים. הועדה קבלה את הנוסח הכחול כמות שהוא.

בסעיף 10(3) הוספה המלה " על מיאון". לפי בקשת הועדה.

סעיפים 11 ו-12 הוספו. יש שתי נקודות שברצוננו לתקן. בהצעה הכחולה איננו מתקנים את סעיף 66, וכאן אנחנו מבקשים לתקן את סעיף 66(א), ולכתוב במקום "והועד כראוי" את המלים "וניתנה הזדעת חילול כראוי על אי פרעון".

למלים "והועד כראוי" מין משמעות. במקום העדה כראוי, יש לתת הזדעת חילול על אי פרעון, שהיא ממלאת את מקום ההעדה. אותו דבר לגבי סעיף 12. הצענו לכטל סעיף 67. לאחר עיון מחדש, במקום לכטל, החלטנו שיש לקבוע שבמקום "יש להעידו על אי פרעון" יבוא: "יש לתת הזדעת חילול על אי פרעון". בסעיף (2), במקום שעד עכשיו היה צורך בהעדה מפורשת, יהיה צורך בהצגת החילול.

בסעיף 13(3) בנוסח הכחול שכחנו את המלה

"גם"

סעיף 14 מתייחס לסעיף 72 של הפקודה. הועדה רצתה לקבוע סעיף נפרד לנושא. היות וסעיף 94 בוטל והועדה היתה בדעה שהתוכן שלו צריך להיכלל בתקנות, תינתן הסמכות הזאת בסעיף 72. תהיה תוספת על מנת לתת לשר את הסמכות כאשר ציכים להעיד בתאריך מסוים, מספיק שמגישים את הבקשה לנוטריון, משלמים את האגרה, והנוטריון יכול לקיים את ההעדה אפילו לאחר המועד הספציפי שבו אפשר לעשות את ההעדה. רצוי שגם בחוק הפנימי שלנו נתייחס להעדה של שטרי חוץ בנקודה זו. מכאן הנוסח שאנחנו מציעים. אנחנו חושבים שלאחר שנקבע את הצורה שבה יש להעיד את השטר, נחזור בתקנות לנוסח של סעיף 94, פחות או יותר.

היות וההעדה בוטלה ולא יהיה אסטטי ביותר להשאיר את ההעדה בזמן שהיא בוטלה לחלוטין, הדבר לא מופיע בנוסח לועדה, אבל אנחנו בדעה שרצוי לקבוע כי תחילתו של החוק לא יהיה מיד עם פרסומו, אלא לקבוע את זה לתקופה יותר מאוחרת. חשבנו על שלושה חודשים.

י. ארידור: האם תחילתו של החוק מתאריך מסוים ללא תחולה רטרואקטיבית, תשחרר מהעדה את השטרות

שניתנו לפני החוק?

העדה זה הסכם בין צדדים, שאדם מסוים איננו זכאי, על פי החוק, לגבות סכום מסוים ללא תהליך. זה חלק מטריאלי מההסכם שנובע מהשטר. זה לא רק תהליך שלפיו תוכעים, זה תהליך שקודם לתביעה. זה לאו דוקא ענין פרוצדורלי. למען הסר ספק, צריך לכתוב, שחוק זה חל גם על שטרות שניתנו לפני תחילתו, כדי למנוע ספקות.

היו"ר י. גולדשמידט: אתה הסכרת שסעיפים 11 ו-12 מחזירים מעיפיים
66(א) ג-67 שמקודם נועדו לחקקה. מההשיקולים
בעד ביטול מקודם והחזרה על שיהיו?

ע.טבט: סעיף 66(א), סעיף 11 בהצעה הלבנה, בא
על מנת למחוק את המלה "העדה". במספר
סעיפים של הפקודה לקחנו בחשבון שכאשר מבטלים העדה צריך שמשהו
ימלא את ההעדה, זו הודעת חילול. זה מה שנעשה כאן. מי שקיבל שטר
משום כבוד או משום קבלה כפרעון, יהיה צורך ללא לעשות העדה
אלא לתת הודעת חילול, להודיע שפלוגי לא שילם את השטר. ולכן
אתה חייב לשלם את זה לפי הכתתך.

שקלנו אם אין צורך בהוראת מעבר, שטר
שנעשה לפני התאריך הקובע, אם יהיה צורך בהעדה, או לא. אנחנו
חושבים שאין מקום להוראת מעבר, כי אם אמרנו שהחוק יחול מתאריך
מסוים, אז ממילא שטר שנעשה לפני התאריך הזה, אין צורך בהעדה.
אם הועדה חושבת שיש צורך בהבהרה, אפשר להוסיף את הדברים האלה.
אני חושב שאם אופדים שחוק זה יחול מיום מסוים, זאת אומרת
שהחל מהיום הזה אין צורך בהעדה. אם היינו רוצים שהחוק לא
יחול על שטרות שלפני תחילתו, היינו צריכים לומר זאת במפורש.

היו"ר י. גולדשמידט: האם הועדה רוצה ששטר שנמשך לפני חודש והוא
משוך על שנה, בזמן שהשטר הוכן, היה החוק
בתוקף, וההעדה היתה חובה; עכשיו החוק החדש יבוא. האם אנחנו
רוצים שלמרות שבזמן חתימת השטר יכול היה להגיש שיש צורך בהעדה,
ואחר-כך זה שונה, שבכל זאת יהיה צורך בהעדה?

ע.טבט: אמרנו שהעדה זו פורמליות פיותרת. יש הודעת
חילול, יש הצגת השטר. איננו חושבים שצד
ייפגע ע"י העדר פורמליות. הויכוח הוא אם צריך לומר זאת במפורש,
או שמספיק לומר שהחוק נכנס לתוקפו ביום כזה וכזה.

ש. פרידמן: אני חושב שהשאלה של חה"כ אריתור היא זאת:
האם אין לראות בחובת ההעדה שהיתה קיימת
עד כה, חלק ממערך אותם החיוביים שעם חתימת השטר בסוף 1972,
החוק הזה לא יכול לבטל, בלי לומר זאת במפורש?

א. ידין: אפשר לראות בהעדה דבר של פרוצדורה. אפשר
גם לטעון שזה דבר מהותי. היות והעלו את
הרעיון שזה לא רק דבר של פרוצדורה, אם יש דעה מוסכמת, כדאי לומר
את זה.

אם אנחנו מקבלים את ההצעה, היינו אופרים
שתחילתו של חוק זה מיום זה וזה, והוראותיו יחולו גם על שטרות
שנעשו לפני זה. אם החוק נכנס לתוקף ב-1.5.73 אבל פרעון השטר
היה באפריל 1973 והשטר נחתם בסוף ספטמבר 1972, ההעדה היתה צריכה
להעשות תוך כמה זמן לפני הפרעון, אם אנחנו רוצים את השחרור
מהעדה, לתת גם לשטרות שזמן הפרעון שלהם הגיע לפני החוק הזה,
עכשיו נכנס החוק החדש לתוקף ואומר שזה חל גם על שטרות שנעשו
לפני תחילתו של החוק. זה כאילו מדפה את הדברים. למעשה לא
עושים בארץ את ההעדה וגם לא מסתמכים על העדה. אם היינו כותבים
זאת בצורה כזאת, יתכן שע"י זה החוק היה גותן תשריד לפרקטיקה
שהיתה קיימת. היות והחוק החדש חל עליו, מתברר שאף לא היה
צורך בהעדה וגם לא פגמו בזכויות הצדדים ע"י העדר ההעדה.
אני חושב שהוראה מרחיקת לכת מתאימה כאן. היא לא רק פותרת את
הספק של חה"כ אריתור, היא גם מיישבת את המצב הלא תקין שהתהווה
ע"י זה שעד עכשיו החוק דרש את ההעדה, אבל אף אחד לא מילא אחרי
הדרישה הזאת.

ב. בן-פורת: אם לא היה צורך בהעדה, מדוע לא נחיל את זה גם על שטרות שנחתמו אחרי קבלת החוק? מדוע צריך ללכת רטרואקטיבית?

ע. סבט: אנחנו קובעים שתחילת החוק תהיה ב-1 באפריל. תהיה תקופה שתהיה שהות להתקין את התקנות והציבור לא יימצא בבת אחת בפני מצב חדש לגמרי. אנחנו רוצים לתת שהות של 2-3 חודשים כדי שהציבור ידע שמבטלים את ההעדה. אם יש ספק מסוים, אני מסכים להצעת חה"כ ארידור להבהיר את זה. אם מעבירים את זה על מישור סובסטנטיבי, רצוי להכהיר את הנקודה הזאת, רצוי לומר שתחילתו של חוק זה הוא מיום 1.4.73 ויחולו הוראותיו גם על שטרות שנעשו לפני תחילתו.

ה. יו"ר י. גולדשמידט: הצעת משרד המשפטים לכתוב את תאריך תחילת החוק, ומאותו יום לא תהיה העדה בין על שטרות שנחתמו לאחר תחילת החוק ובין על שטרות שנמצאים במחזור בזמן תחילת החוק. האם יש הצעה שאומרת שחוק זה גם יחול על שטרות שנחתמו לפני תחילת החוק וזמן פרעונם לא הגיע לפני תחילת החוק?

י. ארידור: מציע את הנוסח שהזכיר היו"ר. זה לא עניין של רטרואקטיביות אם מבטלים את מוסד ההעדה ויש שטרות שמועד פרעונם יגיע אחרי תחילת החוק, שטרות אלה חלק מהם צריך יהיה לבצע לגבי ההעדה, וחלק לא. מוכרחים לקבוע כלל אחיד. אין עניין של רטרואקטיביות אלא זה חל על כל השטרות שמועד פרעונם חל לאחר תחילת החוק. אם לא נקבל את זה, לא כישלנו את ההעדה. צריך יהיה לברר בדיוק מתי זמן הפרעון, מתי הועבר למיסב זה או אחר, אנחנו נכנסים לאנדרלפוסייה גדולה. לכן ההצעה שנוסחה ע"י היו"ר, לדעתי עונה על הבעיה. אפשר לכתוב באופן חיובי שהחוק חל על כל השטרות שמועד פרעונם יחול לאחר תחילת החוק.

י. ה. קלינגהופר: האם העניין של ההעדה הוא עניין של פרודורה או עניין מהותי? אם זה עניין של פרודורה הרטרואקטיביות איננה מפריעה לי.

ח. צדוק: אני תומך בהצעת היו"ר. הנוסח יכול להינתן כפי שניסח חה"כ ארידור שהוא עדיף כדי הוא שם את ההגש על הצד הפוזיטיבי. לי נראה שאנחנו לא משנים רטרואקטיבית זכויות סובסטנטיביות. לא אבוא לסווג את השינוי שאנחנו עושים שהוא בדיוק נופל בגדר שינוי פרודורלי במובן המדוקדק של המלה הזאת. האם ע"י זה אנחנו משנים רטרואקטיבית זכויות סובסטנטיביות? האם ע"י זה מקדימים לפאחרים את מועד התשלום? עליו חובת תשלום? האם ע"י זה מקדימים לפאחרים את מועד התשלום? בכל הדברים האלה איננו נוגעים. הזכויות והחובות נשארות כפי שהיו לפני התיקון הזה. בלבד לומר שמכנינת הקלסיפיקציה המחוקקת השינוי הזה הוא פרודורלי, לי מספיק לעשות אותו אם אני אומר שזכויות סובסטנטיביות אינן משתנות. אם אני על זה מוסיף את השיקול רב המשקל שחה"כ ארידור הראה, שאם לא נקבל את התיקון הזה, נימצא במצב שבשווק השטרות יימצאו סוגים שונים של שטרות. ע"י אי-קבלת התיקון הזה, אנחנו נכנסים אנדרלפוסייה גדולה לתקופת מעבר שיכולה להיות די ארוכה.

משעמים אלה אני תומך בתיקון הזה.

א. ידין:

מציע נוסח כזה:

תחילתו של חוק זה יהיה ב-1.4.73, והוראותיו יחולו על שטר שזמן פרעונו אחרי תחילתו, גם עם נעשה לפני תחילתו.

ה ו ח ל ט

לאשר את החוק ולהוסיף כי תחילתו של חוק זה יהיה ככ"ח באדר ב', תשל"ג (1.4.73), והוראותיו יחולו גם על שטר שזמן פרעונו אחרי תחילתו, גם אם נעשה לפני תחילתו.

חוק יסודי: הכנסת (תיקון)

(הצעת ח"כ: ביבי, בן-פורת, ברעם, גרשוני, עופר, צדוק י.ש.שפירא).

י. ארידור:

כפי שאנחנו יודעים מהמזב בכנסת היום, אין רוב של 61 קולות כדי לקבל את החוק בקריאה ראשונה. אם ניכנס לפרטים של החוק הזה, זה לא יעלה ולא יוריד לגבי התוצאות הסופיות של החוק. יש אפשרות להעביר את החוק כמו שהוא לקריאה ראשונה; תהיה על זה הצבעה בכנסת. אני חושב שהדרך הנכונה היא לתת לחברי הכנסת שהעלו את ההצעה להביע דעתם, אם הם רוצים בהצבעה הזאת מיד, או אינם רוצים בכך. אם הם אינם רוצים בהעברתו לקריאה ראשונה, הועדה תניח את החוק בינתיים, בהסכמת המציעים, ולא תעסוק בו. אני רוצה לשמוע את דעת המציעים.

ג. האוזנר:

יש טעם בדברי ח"כ ארידור. איננו רוצים לעשות בוועדה מצוות אנשים מלומדה ולבזבז זמנה של הועדה שעבודה בלאו הכי. אם נתחיל להתווכח על חוק זה אנחנו יודעים שלאור השינויים בעמדות הסייעות, אין סיכוי שהחוק הזה יעבור בקריאה ראשונה.

הואיל ותמיד תהיה אפשרות לעשות את אותם השינויים בחוק, במידה והוא יקבל 61 קולות, וזאת נוכל לעשות לאחר הקריאה הראשונה, אני מציע להשאיר אותו כמות שהוא. אחרת נתחיל בדיונים מדיונים שונים, נצביע, וכל זה יהיה לטפיון. אני חושב שזה לא מעשי.

לכן הצעתי היא לא לספל בתיקונים בהצעת החוק. החוק יעלה למליאה. אם יקבל 61 קולות הדרושים, יחזור אלינו ואם לא - נהיה פטורים.

ח. צדוק:

המציעים את הצעת החוק הזה רוצים שהוא יובא להכרעה לכאן או לכאן בכנסת הנוכחית. הועדה צריכה להחליט מה היא מציעה לכנסת. בשלב ראשון צריכה להיות הצבעה. לקראת ההצבעה הזאת צריך להיות פה דיון, וכדיון הזה כל חבר יקבע לעצמו אם להאריך או לקצר כדיבור. הועדה לא יכולה להחליט שפה לא יהיה דיון. אנחנו יכולים לסכם שלא נאריך כדיבור אלא נעביר את הדבר כמות שהוא. אני התכוונתי לפתוח בקו הזה, ע"י כך שהייתי אומר בראשית הדיון, שכל מה שהיה לי להגיד על הצעת החוק, כבר אמרתי מעל כפת הכנסת, ואינני מציע, בשלב הזה שיהיו דיונים ארוכים. אחרי שיהיה דיון, אנחנו נביא את הדבר לכנסת להכרעה.

פ. ביבי: כאשר מוגשת הצעת חוק פרטית, מתקיים דיון יסודי בהצעת החוק. בקריאה ראשונה אין הרבה מה לעשות. הפעם אני חושב שיש לעשות את ההפך; לעבור בקריאה פרלימנרית באורח קל על החוק, כדי לדון ולראות מה הדעה הכללית. לא נראה לי שאפשר להעביר את זה מכאן בלי דיון כל שהוא למליאה.

היו"ר י. גולדשמידט: חשבתי שיש כמה בעיות יסוד שצריך להחליט עליהן. הועדה תחליט לכאן או לכאן וזה יעבור למליאה.

יש עוד הצעות חוק פרטיות של חברי-כנסת שאם הועדה לא תחליט לדון עליהם, ותעביר לקריאה ראשונה, הן ימותו מיתה טבעית" בסוף הקדנציה של הכנסת הזאת. כאן לא מדובר בהצעת חוק של חבר אחד אלא של קבוצה גדולה של החברים, זה רעיון שהציבור דן בו במשך שנים. מי שתולה תקוות בשינוי השיטה, צריך להנות מעוביין שהדבר יעבור את הקריאה הראשונה וכך לא יצטרכו להתחיל מבראשית בכנסת השמינית. אם זה יעבור לקריאה ראשונה, זו דרך סלולה שאפשר ללכת בה. לכן החלטתי, לאחר שהחוק כבר מונח מילוי אצלנו, שצריך למצוא זמן כדי לקיים את הדיון הזה. לי קשה לומר שברור לי שלחוק זה או אחר יהיה רוב בכנסת.

אנחנו הודענו לגד יעקבי, שרק מטעמים טכניים איננו בין מציעי החוק (הכל יודעים שהוא היה בין יוזמי הרעיון), שהיום יתקיים הדיון. הידיעה הגיעה אליו רק אתמול והוא אמר שעליו לצאת היום לחו"ל והוא מצטער שהדיון יתקיים לא בנוכחותו. סיכמתי אתו שאנחנו מתחילים בדיון היום אבל לא נצביע על החוק הזה. הוא יוזמן לוועדה ויוכל לומר את דברו. ההצבעה תתקיים בעוד שבועיים.

אני מציע להחליף דברים כלליים היום. לי נדמה שרוב הדברים שיש לומר, אפשר לומר היום, פרט לחבר-הכנסת יעקובי שיבוא בעוד שבועיים.

ח. צדוק: סיעת המערך יכולה, לפי חנוהלים המקובלים, להחליף אחד מחבריה ע"י חבר-הכנסת יעקבי, וכך לאפשר לו להשתתף בדיון. אני לא הייתי גורס הזמנת חבר לוועדה שאיננו חבר בה, מפני שידוע שהוא מתעניין בהצעת חוק זו. לא הייתי יוצר תקדים של הזמנת חבר לוועדה כי ידוע בציבור שהוא בין יוזמי הצעת החוק. זה ענינה של כל סיעה שיכולה לישיבה מסוימת לשלוח חבר פלוני במקום חבר אחר.

לקראת הישיבה הבאה אנסה להסדיר את הענין בדרך זו ולא בדרך הזמנתו ע"י יו"ר הועדה.

היו"ר י. גולדשמידט: לא הזמנו את חה"כ יעקבי אלא הודענו לו על קיום הדיון הזה והוא ביקש להיות נוכח. אשר להחלפת חבר, זה, בסמכותה של הסיעה.

ח. צדוק: זו הצעת תיקון לחוק יסוד הכנסת שבאה להחליף את שיטת הבחירות היחסית הארצית בשיטת בחירות יחסית איזורית. לפי השיטה החדשה, רובם של חברי הכנסת ייבחרו בשיטה יחסית איזורית ומיעוטם בשיטה יחסית ארצית, כמו היום.

הפרטים, וככלל זה, כמה בדיוק ייבחרו באיזורים וכמה ברשימה הארצית, מה יהיה גודל האיזורים ומה יהיה המוסד המוסמך לתחום את האיזורים, כל זה ייקבע בחוק הבחירות.

התיקון הזה מחייב 61 קולות כי הוא בא לתקן את סעיף 4 בחוק יסוד הכנסת, שבו נאמר שלשם שינויים דרוש רוב של 61 חברי-כנסת. נוסף על כך נאמר שגם הוראות הכצוע של החוק הזה, כלומר: גודל האיזורים, מספר הנבחרים באיזורים ומספר הנבחרים ברשימה הארצית, גם זה יהיה טעון רוב של 61 קולות. אני מציע שהועדה תחליט להעביר את הצעת החוק לקריאה ראשונה בכנסת.

א. עופר: נכון שאנחנו קובעים כאן רק עקרון. אם העקרון יתקבל, אז יש מערכה גדולה של אפשרויות, כמה איזורים, כמה נבחרים בכל איזור, ועוד. הויכוח הזה יידון בתוך מספר סיעות ומפלגות המיוצגות בכנסת. אפילו בתוך המפלגות שאני יודע שיצביעו נגד החוק הזה יש חברים המערערים על שיטה משולבת. אני חושב שבמוקדם או במאוחר נצטרך ללכת לקראת זה. אנחנו אופרים שבמדינות אחרות האיזור יותר גדול מאשר אצלנו. בקריאה הסדומית היתה אפשרות רק לאחד מהחברים שלנו להביע דעה ומי שהוא ענה, והיתה הצבעה.

כאשר מביאים חוק, קיים עליו ויכוח גם בציבור, וטוב שהוא יגיע לכנסת וכל החברים יכולים להביע דעתם. השינויים המסתמנים בציבור ובתוך המפלגות, הם בכיוון של שיטת ממוזגת. אני חושב שההצעה מאד מתונה. יש הצעות הרבה יותר מרחיקות לכת. התחלנו בשינויים לגבי בחירת ראשי עיר, ההתחלה צנועה, כדי לבחון את זה בציבור. הגיע הזמן לשנות את שיטת הבחירות לכנסת.

היו"ר י. גולדשמידט: הרעיון בא לידי ביטוי בסעיפים (א), (ב) ו-(ג) של ההצעה. הדברים האופרטיביים כתובים בסעיף (ד). בסעיף (1) ייקבע מספר חברי הכנסת. ב-(2) זו פונקציה של סעיף (1). נניח שפיסקא (1) אומרת שבבחירות איזוריות ייבחרו 90 חברי-כנסת, ו-30 ייבחרו בבחירות יחסיות. מזה לא נובע כמה איזורי בחירה יהיו. צריך פלינציפ חדש, מכשירים חדשים שיקבעו את הפרטים.

אני רוצה להצביע על קושי גדול מאד שיש בעיני אלה שאינם בין המציעים, מבחינת הסדר והפרוצדורה. הרכה תלוי במימוש ההוראות של סעיף (1) ו-(2). כמה יישארו בשיטת היחסית וכמה יעברו מן ה-120 לשיטה האיזורית. כאשר יוכרע הדבר הזה, עדיין שאלה גדולה תעמוד: מה מספר איזורי הבחירה? לאחר שנדע את זה, נקבע את מפת האיזורים.

יכול להיות שיש חברים שיאמרו: אילו הייתם גונזע שפויטים אלה ואלה, הנזכרים בסעיפים (1) ו-(2) ייקבעו למי גוסס זה, הייתי מצטרף להצעה. אם ייקבעו פסקאות (1) - (2) בדרך אחרת, עמדתי תשתנה.

אני מבין שהמציעים התחשבו בקושי הזה, ואילו השינויים אלה צריכים רוב של 61 קולות. זו אפילו לא נחמה פורתא. הסיכוי להצביע בעד החוק הזה, כאשר כל הגורל המשמעותי לחיים הפוליטיים של המדינה, תלויים בתיקונים שצריכים לכוא אחר-כך, זה חבר שמרפה את הידים ואיננו נותן לקבלת יחס זה או אחר להצעה הזאת. בדרך זו או אחרת נמצאו בקריאה הסדומית 62 חברי-כנסת שהצביעו בעד זה, אני בטוח שזה דרש מאמץ ארגוני מסוים, הוא נעשה, והגיעו ל-62 קולות. לא היה חסר הרבה שהרוב יהיה 63 או 64 קולות. אין איש יודע את גודלן של המפלגות בכנסת הנכאה, אבל מי שחושב שהחוק הזה טומן בחובו אפשרות של תיקון חוק מצד אחד ואפשרויות של הרס למפלגות מסוימות, והוא מתנגד לזה, הרי הוא לא יוכל להסכים היום לחוק הזה, כאשר הוא יודע שעל נקלה יעברו גם כל השינויים האלה בכיוון ובתוכן שהוא רוצה להתנגד להם. על כן

הייתי רואה מוצא באחד משני הכיוונים: או שירחיבו את ההצעות כדי לקבוע את הדברים מהותית - ואני מניח שלזה הזמן לא יספיק - כדי להגיע לקריאה ראשונה של החוק הזה, או לשריין את התיקונים האלה ע"י שריון יותר חזק מאשר רוב חברי-הכנסת. אם היו דורשים 80 חברי-כנסת שיצביעו בעד זה, אז יתכן שגם אלה המודאגים מן האפשרויות הקיצוניות הטמונות בחוק הזה, יאמרו: טוב, אם החוק הזה יקבע רוב הרבה יותר גדול שיהיה דרוש כדי להבטיח את הדברים האלה, יסכימו לכך, כדי שהחוק יעבור בקריאה ראשונה ויעבור לכנסת השמינית. תוצאות קבלת החוק הזה הן בלתי מוגבלות. אם חברים יגרסו שהבטחון של רוב חבר-הכנסת איננו בטחון של המשפט, החוק הזה דרוש מהכנסת להתחייב בעיניים עצומות לכל מה שאותו רוב בכנסת השביעית רצה לעשות.

ב. בן-סורת:

אני רוצה להתייחס לדברי היו"ר ולומר שגוש של 62 חברי כנסת איננו גוש שיסכים על כל הפרטים, כמו חלוקת האיזורים, גודלם, ועוד. אם ההצעה תעבור את הקריאה הראשונה, הדעות תהיינה חלוקות בצורה שונה ממה שאתה תארת, היו"ר. החשש שאם אנחנו נצביע בקריאה ראשונה אנחנו מטילים על הכנסת השמינית נוסחה שאיננו יודעים לאן היא תוביל, לגבי דידי אין נוסחה. הנוסחה היחידה זה שלד בלבד, שינוי שיטת הבחירות מיחסית לאיזורית. לגבי הפרטים אין אחידות בין המציעים. ההתלבטות תהיה גדולה בין הגושים וגם בין אותם 62 חברי-כנסת.

ג. פרוש:

אני חושב שבמדינה שלנו, בהרכב כזה ובמספר כזה של בוחרים, הרעיון של בחירות איזוריות יש בו משמעות מיוחדת. אני מציע לדחות את הרעיון עד שירושלים תתפסט עד דמשק... כאשר המדינה תגדל ומספר אוכלוסייה יתרבה, אפשר יהיה לדון על זה. אינני מבין מדוע צריך עכשיו להביא לשינויים.

ד. פרידמן:

קבלנו הנחיה שאנחנו ממלאים חובה פורמלית בזה שאנחנו דנים. אני רוצה להתייחס לגופם של דברים. אני נתקל בבעיה יסודית אחת שלא נפתרה. באותן ארצות בהן קיימת השיטה הזאת, יש ספקות רציניים לגביה ויש ביקורת חמורה על השיטה אם היא טובה, אם היא יעילה ונחוצה ועונה על הצרכים, לתת אפשרות התבטאות לכל האזרחים. אם זה קיים אצל אחרים והם מפקפקים, האם אנחנו נתחיל בזה עכשיו, תוך פיגור?

אני בדעה שההצעה באה על מנת להבטיח רוב קבוע ויציב לפלגה שלא יכולה להשיג את הרוב בדרך אחרת. אינני טוען שזה כשלעצמו פסול. אין מדינה מערבית שיכולה להתכרך ביציבות השלטון כדרך שיכולה לעשות זאת מדינת ישראל. אני מעלה שאלה שמאד מטרידה אותי. במדינת ישראל האוכלוסייה משתנה ומצטרפת אליה מדי שנה עליה מכל הסוגים. האם אנחנו רוצים להגיע לכך שחלק ניכר מאותה אוכלוסייה לא יהיה לה ביטוי? כי זו משמעות הבחירות האיזוריות. היות וענין של תיחום איזורים הוא ענין מסובך, אמרו שזה עוד ייקבע.

ייכנס כאן אלמנט לצדדי לא שיכוני, לא התיישבותי, אלא אלמנט של שקילות ההצבעה שיכולה להיות בפעם הבאה. יש לראות כאן תוצאה חיובית שיהיו פחות מפלגות קטנות. אינני רואה בזה את החיוב הגדול. כל עוד ריבוי מפלגות

איננו מערער יציבות של המשל, אין בזה רע. מוטב שכל הניגודים הקיימים יבואו לביטוי באותו פורום שאנחנו יכולים להציע לו ככנסת, זה הרבה יותר טוב מאשר יבואו לידי ביטוי במקומות אחרים.

השיטה עצמה נמצאת בביקורת במקומות אחרים. איש איננו יודע כיצד יבצעו אותה. זה מביא אנשים לפקפק אם יש בזה תבונה. אם אי אפשר לומר שהשיטה טובה יותר, מדוע להפעיל אותה?

אני בדעה שההצעה איננה תן אמת את הצרכים. מה האינטרס השונה של יהודי הגר בחיפה לעומת האינטרס של יהודי הגר בבאר-שבע? אי אפשר לומר אותו דבר לגבי איש שגר בגלזגו או איש שגר כבריטון, שם הבעיות שונות.

לכן אינני תומך בהצעה זאת לא מבחינת תוכנה ולא מבחינת ביצועה.

י. קורן:

אם אין 61 קולות, הדבר מעורר סימן שאלה. למה אתה, חה"כ פרידמן, מפאר את המצב הקיים? מדוע לא צריך לחפש דרך אחרת? ע"י אי ראייה של אלטרנטיבה, אתה דוחף את הגורמים המרכזיים לקראת אחוז החסימה. אין זו ערוכה למפלגת העבודה. השיטה דוחפת לרוטציה, והיא דוצרת אלטרנטיבה במדינה. בכוח מפוצל הרוטציה הרבה יותר קשה. כולנו רוצים משטר דמוקרטי. יש הרבה עיוותים. זו אחת האלטרנטיבות לחפש דרך.

היו"ר י. גולדשמידט: סיכום הדיון בחוק זה יהיה בעוד שבועיים. הדבר צריך להתקבל לפחות בקריאה ראשונה אולי גם שניה ושלישית בכנסת השביעית. בכנסת השמינית יעשו מה שצריך לפי סעיף (ג).

ציון התאריך לבד לא פותר את השאלה.

המשך הדיון והסיכום נדחו.

ש ו נ ו ת

היו"ר י. גולדשמידט: אני רוצה לתפא לידיעת הועדה התכתבות שקיימת ביני ובין יו"ר הכנסת בענין הזמנת תלמידים לוועדה.

אני כתבתי ליו"ר הכנסת את המכתב הבא:
 "קיבלתי פנייתה של הממונה על קשרי ציבור הגב' צ. עופרי, לארח קבוצת תלמידים בישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט, במסגרת האירועים לקראת יום כינון הכנסת, תשל"ג.
 המחשבה כשלעצמה נראית לי יפה וחיובית, אך לאחר שבדקתי את תקנון הכנסת, נראה לי רצוי לברר תחילה עקרונות את האפשרות לעשות זאת. לפי סעיף 75 לתקנון הכנסת, ניתן להפוך ישיבת וועדה לישיבה פומבית, הסתוחה בפני הכל. לא מצאתי שקיימת אפשרות לפתוח את ישיבות הוועדות לקהל מוזמנים מסויים, שאינו נוטל חלק בדיון הנערך בוועדה, או קשור בדיון בוועדה.

אשמח לקבל תשובתך בענין זה ולפעול

כהתאם."

על זה ענה לי יו"ר הכנסת ב-14.1:

"הנני מאשר קבלת מכתבך אלי מתאריך כ"ח בטבת תשל"ג 2.1.73 כדבר פנייתה של הגב' צפורה עפרי אליך שתואיל לארח בביתך תלמידים בישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט, במסגרת האירועים לכבוד מלאת כ"ד לכינון הכנסת.

ברור לגמרי שהסמכות להזמין את ישיבות הועדה הן בידי יו"ר הועדה, והסמכות להזמין אנשים אחרים להיות נוכחים בישיבת הועדה, -וכן ההחלטה על פתיחת ישיבת הועדה לפני קהל - היא בידי הועדה עצמה.

עד כאן הצד הפורמלי. בקשתה של הגב' עפרי אינה באה להציע אלא פעולה הניתנת להיעשות על-פי התקנון - אם הועדה תסכים לכך.

כוונתנו היא צנועה ביותר. לא פתיחת ישיבות הועדה לקהל תלמידים ולא כל שכן שיתופם בדיוני הועדה, אלא רק לאפשר לתלמידים, שביקורם הוא מעיקרו לשם לימוד, לחזות, במשך זמן קצר שייקבע מראש - בהליכי עבודתן ודיוניהן של הועדות, כדי להגשים מה שיאמרו להם על-פה חברי הכנסת שייפגשו איתם."

אין בתקנון שום אחיזה לדבר הזה. אפשר להזמין מומחים, שרים; השר רשאי להביא מומחים שהוא רוצה; אפשר להזמין גופים ציבוריים שרוצים להשמיע בפני הועדה את טענתם, ואפשר להזמין עתונאים. דבר כזה של לחזות, לא קיים בשום מקום.

הצד הפורמלי הטריד אותי. אני פוכן לראות בתשובתו של יו"ר הכנסת גיבוי מספיק לפעולה הזאת. זה חורג מסמכותו של יו"ר הועדה, הועדה כולה צריכה לתת את דעתה עליו.

י. ארידור: אני חושב שיו"ר הועדה צודק בדרישתו לשמור על התקנון. אין אפשרות להזמין "קבוצה נבחרת" כל שהיא ולהפלות אותה על פני אחרים. אבל מכיון שאני מתייחס בחיוב להזמנת תלמידים, אני חושב שפן הנכון לקיים ישיבה שתוחה, והתלמידים יקבלו הזמנה להיות בוועדה.

פ. בן-פורת: אני מציע לבור לנו אחת מהצעות החוק כמו עישון סמים, ונשמע גם דעתם של התלמידים על הצעת החוק.

פ. ביבי: אפשר לקבל החלטה על סמך סעיף 75 של התקנון. הועדה יכולה להחליט שישיבה מסוימת תהיה פומבית, ואפשר להזמין את התלמידים. אני מציע שהיו"ר יקבע נושא שלתלמידים יהיה נוח להתמצא בו.

א. עופר: העניין אינו נראה לי. איננו מציינים יש עלייה שפתוחה לקהל. אנשים רוצים לדעת איך ממשלה עובדת, האם יפתחו את ישיבתה? תאם יפתחו את ישיבות המט"כל? יש דברים שפתוחים לציבור ויש דברים שאינם פתוחים לציבור. אפשר להראות לתלמידים את הועדה, להראות להם את התיקים והדפיון צריך לעבוד קצת כדי לדעת איך עובדת ועדה.

אפשר להעביר את העניין לדיון עקרוני בוועדת הכנסת. אם יו"ר הכנסת יחליט להענות, הדרך הבטוחה היא להחליט על ישיבה פתוחה, והועדה צריכה לדון באותו נושא העומד על סדר היום באותו יום.

ג. האוזנר:

גם דעתי היא שחגיגות "יום הולדת" הכנסת לא צריכות לגרום לשינוי סדרי עבודתנו. הסדרים הם שהשיבות אינן פתוחות. לא צריך לסטות מהתקנון. אם רוצים לקיים ישיבה פומבית, נעשה זאת. אני בהחלט ממנגד לזה שנעשה "הצגה" לדיוני הועדה, שנבחר חוק מיוחד כדי לעשות רושם על משקיפים צעירים. אפשר להראות להם חדר ועדה; אבל להכניס אותם לישיבה - אינני חושב שזה נכון, ואינני חושב שנוכל לעמוד בפני דרישות של קבוצות אחרות. העניין לא נראה לי.

אם היו"ר רוצה לעשות ישיבה פתוחה, לענין מסוים, יעשה זאת, אבל אז העניין צריך לחייב את פתיחת הישיבה ולא התאריך.

אני בעד תשובה מאד אדיבה, מנומסת ושלילית.

ש. פרידמן:

אני מצטרף לדברי חה"כ האוזנר. בוועדת הכלכלה היו מספר ישיבות פומביות. העניין שיש לציבור יכול לחייב ישיבות פומביות. זה לא יכול להיות דבר שעליו תחליט ועדת החוקה, זה עניין שעליו יוחלט בוועדת הכנסת, הוא נוגע גם לוועדות אחרות.

אני מציע לענות תשובה מאד אדיבה, מנומסת

ושלילית.

היו"ר י. גולדשמידט: היתה הצעה שהועדה תחליט על ישיבה פומבית. התלמידים יוזמנו וגם כל אחד אחר יוכל להשתתף. חה"כ האוזנר אפר שגם ועדת החוקה יכולה להחליט על ישיבה פומבית, כאשר העניין מחייב זאת.

אם נקבל את הגירסה המחמירה של חה"כ האוזנר היות ואין לפנינו שום דיון שמביא אותנו להחליט על ישיבה פומבית, אין לנו אפשרות להחליט על ישיבה פומבית. אם כך, אי אפשר לטעות מן התקנון ולהזמין תלמידים שיהיו נוכחים.

משמעותה המעשית של הצעת חה"כ האוזנר היא לתת תשובה שלילית. יכול להיות שועדת החוקה תקבע את דרכה וועדות אחרות ינהגו אחרת.

האם הועדה מחליטה להודיע ברוח הדברים האלה, שרק ישיבה פומבית מאפשרת את הדבר, ואיננו רואים סיבה לקבוע ביום השנה ישיבה פומבית?

א. עופר:

אני מציע להסמיך את היו"ר הועדה לנהל מ"מ עם היו"ר הכנסת. אם הוא יחשוב על ישיבה אחת - לאו דוקא קשורה לנושא - שתהיה פומבית, הוא יוכל לעשות זאת. לא הייתי רוצה שנחליט מבלי לבוא בדברים עם היו"ר הכנסת.

ב. ביבי:

העניין איננו עולה בכל שנה אלא בשנת 25 למדינה, שיו"ר הכנסת והסגנים החליטו לקרב את הציבור לכנסת. לכן לא נראה לי שצריך להכביד מאד בעניין זה. לא הייתי שונן את האפשרות הזאת. לכן אני גם כן מציע לייפות את כוחו של היו"ר הועדה לקבוע את הדבר עם היו"ר הכנסת.

ה ו ח ל ט

יו"ר הועדה יבוא בדברים עם היו"ר הכנסת.
יו"ר הועדה יביא את הדברים בפני הועדה.